

SELEUKOS KRALLARI TARAFINDAN KURULAN KRALI
MERKEZ ANTİOKHEİA VE YAKIN ÇEVRESİNDEKİ ANTİOKHEİA
KENTLERİNE GENEL BİR BAKIŞ
*AN OVERVIEW OF THE ROYAL CENTER ANTIOCHEIA WHICH WAS
FOUNDED BY THE KINGS OF SELEUCUS AND THE ANTIOCHEIA CITIES IN
ITS IMMEDIATE VICINITY*

Meltem TEMİZKAN

Doktora Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
PhD Candidate, Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Graduate School of Social Sciences
mltm92.tmkzn@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5591-502X

OANNES

Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi – International Journal of Ancient History
1/1, Mart – March 2019 Samsun
E-ISSN: 2667-7059 (Online)
www.oannesjournal.com

Makale Türü-Article Types : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-Received Date : 11.02.2019
Kabul Tarihi-Accepted Date : 18.02.2019
Sayfa-Pages : 35 – 52

 : <http://dx.doi.org/10.33469/oannes.6>

This article was checked by Viper or

Atıf – Citation: TEMİZKAN, Meltem, “Seleukos Kralları Tarafından Kurulan Krali Merkez Antiokheia ve Yakın Çevresindeki Antiokheia Kentlerine Genel Bir Bakış”, *OANNES – Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi - International Journal of Ancient History*, 1/1, Mart / March 2019, ss. 35 – 52.

SELEUKOS KRALLARI TARAFINDAN KURULAN KRALİ
MERKEZ ANTİOKHEİA VE YAKIN ÇEVRESİNDEKİ ANTİOKHEİA
KENTLERİNE GENEL BİR BAKIŞ
*AN OVERVIEW OF THE ROYAL CENTER ANTIOCHEIA WHICH WAS
FOUNDED BY THE KINGS OF SELEUCUS AND THE ANTIOCHEIA CITIES IN
ITS IMMEDIATE VICINITY*

Meltem TEMİZKAN

Öz

Makedonya Kralı Büyük İskender'in ölümünden sonra, kurmuş olduğu imparatorluk gerçek anlamda bir varisin bulunmamasından dolayı komutanları arasında yaşanan savaşlar sonucunda bölünmüştür. Seleukos Kralı Seleukos I Nikator, yaşanan bu savaşların ardından Önasya topraklarının bir bölümünü ele geçirmiştir. Kral ele geçirmiş olduğu bu topraklarda hakimiyetini sürdürebilmek adına kentler inşa etmiştir. Krali merkez dahil üzere Seleukos I Nikator'un kurmuş olduğu bu kentlerden on altısı Antiokheia olarak adlandırılmıştır. Seleukos I Nikator'dan sonra başa geçen diğer Seleukos krallarının da Antiokheia adında kentler kurdukları belirlenmiştir. Bu kentlerin özellikle krali merkez Antiokheia'nın yakın çevresinde yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda kralların ele geçirmiş oldukları topraklarda yeni kentler kurmaları ve bu yeni kentlere kendi kültürlerine bağlı bir şekilde ad vermiş olmaları ele geçirmiş oldukları topraklarda hakimiyetlerinin kalıcılığını sağlamıştır. Aynı zamanda bu yeni kentlerin kurulması ile birlikte kolonileştirme faaliyetlerinde de artış olduğu görülmüş ve krali merkez Antiokheia'nın yakın çevresindeki bazı kentlerin yalnızca adlarının Antiokheia olarak değiştiği anlaşılmıştır. Bu durum kent ile krallık arasında bir bağ kurulmaya

Abstract

After the death of the Macedonian King Alexander the Great, the empire he founded had been divided as a result of the wars between his commanders due to the absence of an heir. The King of Seleukos, Seleukos I Nikator seized part of the Asia Minör territory after these wars. The king has built cities in order to continue his domination in these lands. Sixteen of these cities which founded by Seleukos I Nikator including the royal center were named as Antiocheia. Other Seleucid kings, who came to power after Seleukos I Nikator, were also established cities called Antiocheia. It was observed that these cities were focused especially in the immediate vicinity of the royal center of Antiocheia. In this context, the establishment of new cities in the lands captured by the kings and the fact that they gave names to these new cities in a way which is connected to their own culture provided the permanence of their domination in the lands they had acquired. At the same time, with the establishment of these new cities, it was seen that there was also an increase in the colonization activities and it was understood that some cities in the vicinity of the king center Antiocheia only changed their names to Antiocheia.

çalışıldığını göstermiştir. Antiokheia kentlerinin genelde hem ticari hem de hammadde kaynaklarına erişim açısından elverişliliği Hellenistik Krallıklar'ın ve sonrasında Roma İmparatorluğu'nun dikkatini çekmiştir. Böylelikle Antiokheia kentlerinin Seleukos Krallığı döneminden sonra da önemini koruduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada, hem krali merkez Antiokheia hem de bu kentin yakın çevresini kapsayan bölgede kurulmuş olan diğer Antiokheia kentlerinin analizi amaçlanmıştır.

This situation has been shown to be a link between the city and kingdom. The accessibility of both the commercial and the raw material sources of the cities of Antiocheia had attracted the attention of the Hellenistic Kingdoms and later of the Roman Empire. It was determined that the cities of Antiocheia are still important after Seleucid Kingdom. In this study, both the royal center Antiocheia and the other Antiocheia cities that were established in the region surrounding the city were aimed to be analyzed.

Anahtar Kelimeler: Seleukos, Hellenism, Koloni, Antiokheia, Roma.

Keywords: Seleucus, Hellenism, Colony, Antiocheia, Rome.

Giriş

Büyük İskender'in M.Ö. 323 yılındaki ölümü ve sonrasında ele geçirdiği geniş toprakların paylaşılması ve bu paylaşım sonucunda özellikle Önasya'da ortaya çıkan krallıkların yabancı bir toprakta kendi Yunan kültürünü hakim kılmaya çalışması nedeniyle Hellenistik Krallıklar¹ olarak adlandırılmışlardır. Bu kapsamda M.Ö. 323-30 yıllarını kapsayan zaman dilimi Hellenistik Dönem olarak nitelendirilmiştir.² Bu Hellenistik Krallıklar içerisinde Önasya toprakları üzerindeki krallık Seleukoslar tarafından kurulmuştur.³ Seleukoslar ele geçirdikleri topraklarda hakimiyetlerini kalıcı kılmak adına kentler inşa etmiş ve Yunan tarihçi Appian'a göre, kurucu kral Seleukos I Nikator⁴ bu kentleşme sürecinin öncülerinden biri olmuştur. Kral bu kentlerin adlandırılmasında ailesindeki kişilerin adlarını kullanarak hem onları onurlandırmış, hem de Makedon kökenli farklı adları kullanarak da Yunan kültürünün etkinlik alanını genişletmiştir. Seleukos I Nikator'un kurmuş olduğu bu kentlerden on altısı, babası/oğlu Antiokhos'un adını taşıyan Antiokheia olmuştur.⁵ Ayrıca Seleukos I Nikator'dan sonra başa geçen diğer Seleukos Kralları'nın da Antiokheia adında kentler kurmuş oldukları gözlemlenmiştir. Özellikle Hellen kültürünü⁶ yaygınlaştırma çabası içerisinde

¹ Büyük İskender'in komutanları (*diadokhoi*) arasında yapılan ve M.Ö. 301 yılında gerçekleşen İpsos Savaşı sonucunda bu Hellenistik Krallıklar Ptolemaioslar (Mısır), Lysimakhoslar (Trakya ve Küçükasya), Seleukoslar (Mezopotamya ve Suriye) ve Makedonya'da Kassandros Devleti olarak belirlenmiştir. Ptolemaioslar (Mısır), Seleukoslar (Önasya) ve Makedonya'da Antigonoslar, M.Ö. 281 yılında gerçekleşen Kyropedion Savaşı'ndan sonra ön plana çıkmış ve Hellenizm'in güçlü krallıkları olarak görülmüşlerdir. Mansel, 2014: 484-485; İplikçioğlu, 2007: 46-47.

² Thonemann, 2016: 7-48; Austin, 2006: 62; Mansel, 2014: 476-477; Yiğitpaşa, 2016a: 31-33; Yiğitpaşa, 2016b: 92.

³ Kuhrt- Sherwin White, 1993; İplikçioğlu, 2007: 46-47.

⁴ Seleukos I Nikator ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Grainger, 1990.

⁵ Downey, 1961: 581-582; Downey, 1963: 31; Kaya, 2000: 121.

⁶ Hellen kültürü ve yayılım alanı ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Pomeroy-Burstein, vd. , 2004: 294-324.

olan Seleukos Kralları'ndan Antiokhos IV Epiphanes kentlerin yeniden adlandırılmasında etkin bir rol üstlenmiş ve kentlerin sahip oldukları coğrafi özellikleriyle adlandırılmalarını sağlamıştır.⁷ Seleukoslar uygulamış oldukları bu isimlendirme politikası sayesinde hem kentlere yeni ve güçlü bir kimlik kazandırmış, hem de bu kentlerin Seleukoslar'a ait olduğunu ve onlara özgü bir düzen gerçekleştirileceğini göstermek istemişlerdir.⁸

Seleukos I Nikator ve sonrasında gelen Seleukos Kralları'nın krali merkez Antiokheia ve çevresini içine alan bölgede kurmuş oldukları Antiokheia kentleri, "Antiokheia ad Orontem (Hatay/Antakya), Antiokheia Ad Pisidiam (Isparta/Yalvaç), Antiokheia Ad Meandrum (Aydın/Kuyucak), Antiokheia Alabanda (Aydın/Çine), Antiokheia ad Kydnum (Mersin/Tarsos), Antiokheia Ad Sarum (Adana), Pyramos Antiokheiası (Mopsuestia / Misis / Adana / Yakapınar) olarak belirlenmiştir.⁹ Hellenizm'i yaymakta¹⁰ kullanılan kentleşme sürecinde bazı yerleşimlerin özellikleri doğrultusunda koloni¹¹ halini aldıkları görülmüştür. Bu dönemde kolonileşme¹² krallıklar açısından askeri, ekonomik, siyasi ve idari sorunların çözülmesine de olanak sağlamıştır. Özellikle bu kolonilerin bazıları, zamanla halk göçü ile birlikte büyük yerleşimler haline getirilmiştir. Bu büyük yerleşim kolonilerine de "*Katoikia*" adı verilmiştir. *Katoikia*'lar merkezi bir sistem içerisinde oluşturulmuş, yeni ve büyük topraklara yerleşmek amacıyla Hellenleştirme süresince Seleukoslar tarafından etkin bir şekilde kullanılmıştır. Seleukoslar'ın hem topraklarını genişletmek, hem de kendi yönetim sistemlerini uygulayabilecekleri bir alan oluşturmak istedikleri de anlaşılmıştır. Ayrıca kolonileşme faaliyetleriyle birlikte özellikle ticaret yolları üzerinde kurulan Seleukos kentleri bu yollarının korunmasında etkili olmuştur.¹³

1. Antiokheia ad Orontem

"Daphne Yakınlarındaki Antiokheia" ya da "Orontes (Asi) Nehri"¹⁴ üzerindeki Antiokheia olarak da adlandırılan bu kent, Yakındoğu topraklarının

⁷ Sarılar, 2012: 139.

⁸ Sarılar Özdemir, 2015: 665.

⁹ Aktaş, 2006: 11. Ayrıca Appian, Seleukos I Nikator'un Kuzey Suriye'de Aşağı Lübnan Antiokheiası (Antioch under Libanos) adında bir kent kurduğundan bahsetmiş ancak bu konu netlik kazanmamıştır. Konu ile ilgili ve Seleukoslar döneminde kurulmuş olan tüm Antiokheia kentleri için bkz. Cohen, 1995; Cohen, 2006; Cohen, 2013.

¹⁰ Hellenistik kültür yayılım alanı içerisinde buldukları coğrafya ve bu coğrafyanın sahip olduğu kadim yerel kültürün baskınlığı Seleukos krallarınca uygulanan kültürel politikaların diğer Hellenistik krallıklara göre daha yüzeysel kaldığı görülmüştür. İplikçioğlu, 1997: 120.

¹¹ Koloni sözcüğü Latince'de "*colere*", bir toprak parçasını işlemek, sınırları belli bir alanda ikamet etmek, dahası o topraklarda kendine özgü bir külte/tapınca (*cultus*) sahip olmak anlamlarını taşımıştır. "*Colonia*", *colonus* (çiftçi) eliyle işlenen toprak parçasına ve o toprağı işleme hakkına sahip insanların bütününü ifade etmiştir. Aynı zamanda "*colonia*" sözcüğü zamanla "doğduğu topraklardan koparak, başka bir toprak parçasını yurt edinmek ve orada tarımsal faaliyet yürütmek" anlamlarını kazanmıştır. Séville, 2004: XV. II 8-9; Yıldırım-Özkaya Duman, 2018: 408.

¹² Kolonilerin, su kaynaklarına yakın ve verimli araziler başta olmak üzere hayvancılık için de uygun olması Hellenistik krallıklar tarafından göz önünde bulundurulmuştur. Aynı zamanda Seleukoslar'ın hem kereste temin edebilecekleri, hem de ulaşım ve ticaret açısından da uygun olan yerlerde koloni kurma girişiminde buldukları anlaşılmıştır. Kaya, 2000: 131-132; Cohen, 1978.

¹³ Akalın, 2006: 66-69; Kaplan, 2016: 329.

¹⁴ Asi Nehri'nin adlandırılması ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Yıldırım, 2017.

Seleukos I Nikator'un hakimiyeti altına girmesiyle birlikte kurulmuştur. Seleukos I Nikator elde etmiş olduğu toprakları yönetebilmek adına bir krali merkez kurma girişiminde bulunarak öncelikle M.Ö. 300 yılında günümüz Hatay İli'nin Samandağ ve çevresini içine alan bölgede Seleukeia Pieria¹⁵ kentini inşa etmiştir.¹⁶ Ancak Seleukos I, denize yakın olan bu yerleşimden gelebilecek tehlikelere karşı Seleukeia Pieria'nın kuruluşundan bir ay sonra bu kentin daha iç batısında yer alan eskiden Antigoneia¹⁷ adı verilen kent yakınlarında yeni bir başkent kurmuştur.¹⁸ Babası/oğlu Antiokhos'a ithaf ettiği Antiokheia kenti sonrasında, sınırları doğuda Semerkand'a, batıda Sardeis (Manisa)'ya kadar uzanan Seleukos Krallığı'nın başkenti olmuştur.¹⁹

Krali merkez Antiokheia, Amik Ovası'nın güneybatı köşesinde ve ovanın güney kenarından akan Asi Nehri ile birlikte dağların arasında yer almış, konumu nedeniyle stratejik bir noktada bulunmuştur. Aynı zamanda kent göç ve ticaretin akışını sağlayan önemli bir noktada yer alarak Küçükasya, Mezopotamya ve Güney Suriye'yi birbirine bağlayan yolların kavşağını oluşturmuştur. Ayrıca Asi Nehri ve Seleukeia Pieria limanı üzerinden Akdeniz'e ulaşımı kolaylaştıran bu kent, Yunan kurumlarıyla donatılmış ve devletin kültür merkezi haline getirilmiştir.²⁰ Antiokheia kentinin şehir planı M.Ö. 5. yüzyılda yaşayan Hippodamus tarafından oluşturulmuş kentteki sokakların düz olduğu ve birbirlerine dik açı ile geçtiği ızgara plan (Res.1) uygulanmıştır.²¹ Antiokheia şehir planı Asi Nehri çevresinde bir ada oluşturmuş ve bu ada üzerinde o dönemlerde saray, hipodrom, stadyum ve sirkler inşa edilmiştir. Bu yapıların çoğu Antiokheia'da yaşamış mimarlardan Marcus Rex tarafından M.Ö. 67 yılında inşa edilmiştir.²² Kent surlarının Seleukos dönemindeki sınırlarıyla ilgili net bir bilgi bulunamamış ancak şehir surlarının doğuda Habib-i Neccar Dağı'na doğru tırmanması, Roma krallarından Tiberius (M.S. 14-37) döneminde gerçekleşmiş ve Tiberius'un şehir surlarını genişlettiği anlaşılmıştır.²³ Seleukos Krallığı'nın ardından, Roma ve Bizans döneminde Antiokheia/Antiokh olarak anılan kent, Roma İmparatorluğu'nun üç büyük anakentinden (metropolis) biri olarak önemini ve gücünü devam ettirmiştir.²⁴

2. Antiokheia ad Pisidiam

"Pisidia Antiokheiası" olarak da adlandırılan kent, günümüz Isparta İli'ne bağlı Yalvaç İlçesi'nin 1 km. kuzeyinde ve Sultan Dağları'nın güney yamaçlarında kurulmuştur.²⁵ Pisidia Bölgesi'nde yer alan bu kent, Frigya

¹⁵ Seleukeia Pieria'nın kuruluşu ve lokalizasyonu ile ilgili çalışmalar için bkz. Malalas, 1986; Pamir, 2001.

¹⁶ Seleukos I Nikator'un Seleukeia Pieria kentini kurmadan önce M.Ö. 303/302 yılında Fırat Nehri'nin 85 kilometre doğusunda günümüz Şanlıurfa kentinde kurmuş olduğu Antiokheia ad Callirhoem/Edessa için bkz. Harrak, 1992: 209; Albayrak, 2016: 317.

¹⁷ Antigoneia hakkında detaylı bilgi için bkz. Billows, 1990: 242; Pamir, 2009: 265-267.

¹⁸ Cohen, 2006: 80-81; Pamir, 2009: 266.

¹⁹ Pamir, 2014: 251. Seleukos Krallığı'nın sınırlarının genişlemesi M.Ö. 281 yılında Sardeis yakınlarında gerçekleşen Kyropedion Savaşı'ndan sonra gerçekleşmiştir. Kaya, 2000: 121.

²⁰ Strootman, 2014: 70; Temizkan, 2017: 43.

²¹ Downey, 1963: 70; Christensen-Ernst, 2012: s. 5.

²² Downey, 1961: 140-141; Dinç-Üççam Karagel, 2017: 576.

²³ Cohen, 2006: 89; Dinç-Üççam Karagel, 2017: 577.

²⁴ Yıldırım, 2018: 154.

²⁵ Taşlıalan, 1997; Taşlıalan, 1999: 5-19.

Bölgesi'ne olan yakın konumu nedeniyle Frig Bölgesi'ne dahil edilmiş, Strabon, Antiokheia'nın Frig Bölgesi'nde yer aldığını²⁶ ve kentin isminin de "Pisidia yakınındaki Antiokheia" olduğunu aktarmıştır.²⁷ Pisidia Antiokheiası M.Ö. 3. yüzyılda Seleukoslar tarafından koloni haline getirilmiştir. Konumu nedeniyle Suriye ve Küçükasya arasındaki iletişimi sağlamıştır. Kentin kim tarafından kurulduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte, Seleukos I Nikator ya da oğlu Antiokhos I Soter²⁸ tarafından kurulmuş olabileceği düşünülmüştür.²⁹ Ayrıca kentin Men Askaios Tapınağı'na yakın bir yerde kurulduğundan bahsedilmiş³⁰ ve bu durumun, tapınağın maddi ve manevi gücünden faydalanmak amacıyla tercih edilmiş olabileceği düşünülmüştür. Bunun yanı sıra Antiokheia'nın ticaret açısından önemli bir nokta olan Güney Yolu'nun³¹ geçtiği bir yerde kurulmuş olması kentin ticari ve ekonomik açıdan da önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Dahası batıdan gelen yolların doğuya doğru güvenli bir şekilde akışını sağlamak, Bergama ve Galat tehlikesine karşı korunmak amacıyla da kentin bu mevkide oluşturulduğu bilinmektedir. Buna ek olarak kente Maiandros (Büyük Menderes) kenarındaki Magnesia'dan (Magnesia ad Meandrum)³² getirilen göçmenlerin yerleştirildiği ve bunun Seleukos Krali Antiokhos I Soter tarafından yapıldığı düşünülmüştür.³³

Seleukoslar döneminde kentte, Hellenistik kentleşme planında sıklıkla kullanılan ızgara planının uygulanıp uygulanmadığı tam olarak bilinmese de Roma Dönemi'nde bu plan doğrultusunda kent birbirine dik olarak cadde ve sokak ağıyla çevrelenmiştir. Bu anlamda Roma Dönemi şehir planında ana caddelere dik açılarla açılan dar ve düz sokakların bulunduğu tespit edilmiştir.³⁴ (Har.1) Kentin M. Ö. 25 yılında Galatya Eyaleti'ne dahil edildiği sonrasında ise Roma kolonisi olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca Pisidia Antiokheiası M.S. 3. yüzyılın hemen sonunda kurulan genişletilmiş Pisidia Eyaletleri'nin anakenti (metropolis)³⁵ olmuş ve kent bu önemini Bizans Dönemi'nde de korumuştur.³⁶

²⁶ Strabon, XII.8: 82-83; Cohen 1995: 278; Tschirikower, 1927: 37; Sarılar, 2012: 100; Özsait, 1985.

²⁷ Strabon, XII.3: 44; Kent adı ile ilgili ayrıca bkz. Levick, 1967: 18.

²⁸ Seleukos kralları Antiokhos I Soter (M.Ö. 281-261) /Antiokhos V Eupator (M.Ö. 164-162) ya da Kommagene kralları Antiokhos I Theos (M.Ö. 69-40) /Antiokhos IV (M.S. 38-72) dönemleri arasında kurulmuş olduğu düşünülen ve hem Kilikya Bölgesi, hem de bulunduğu konum itibarıyla ticaret yolları üzerinde önemli bir istasyon olan Antiokheia ad Taurum'un, eldeki verilerin değerlendirilmesi, mevcut yazılı ve arkeolojik verilerin kısıtlı olması nedeniyle tam olarak yeri belirlenememiştir. Ayrıca kentin kurucularının belirlenememesinin yanı sıra kentte Kommagene Krallığı'nın siyasi etkinliğinin Seleukos Krallığı'ndan daha çok olduğu gözlemlenmiştir. Antiokheia ad Taurum hakkında detaylı bilgi ve öneriler için bkz. Texier, 2002: 141-142; Gökhan, 2014: 79; Ürkmez, 2014: 78-84; Ürkmez, 2016: 307; Cohen, 2006: 150-151; Taşdöner Özcan, 2015: 98-103.

²⁹ Levick, 1967: 18; Taşlıalan, 1999: 55. Konu ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Cohen, 1995: 278.

³⁰ Strabon, XII.3: 43-44.

³¹ Kral Yolu'nun paralelinde bulunan, Küçükasya ve Suriye arasındaki iletişimi sağlayan yol olarak tanımlanmıştır. Bu yol Seleukoslar'ın ana merkezi Susa'ya bağlanmıştır. Sarılar, 2014: 173-174.

³² Magnesia ad Meandrum kent yerleşimi için bkz. Bingöl-Kökdemir, 2012; Kökdemir, 2015.

³³ Karamut, 1987: 5; Sarılar, 2012: 101-102. Özhanlı, 2013:157.

³⁴ Özhanlı, 2008: 71; Özhanlı, 2013: 157.

³⁵ Roma İmparatoru Diocletianus zamanında Antiokheia M.S. 308-311 yılları arasında yeni oluşturulan Pisidia Eyaleti'nin metropolisi konumuna yükseltilmiştir. Kaşka, 2017: 22.

³⁶ Kuter-Erdoğan, 2006: 113-115.

3. Antiokheia ad Meandrum

Seleukos krallarınca Anadolu'nun batısında, Frig, Lidya, Karia, Pisidia gibi kıyıda uzak iç kesimlerde kurulmuş olan kolonilerin önemli bir kısmı Büyük Maiandros Irmağı (Büyük Menderes) havzasında yer almıştır. Maiandros ırmağı boyunca ve bu ırmağın kolları üzerinde ya da yakınında toplam on bir koloni kurulmuştur. Bu kolonilerin yedisi adlarını Seleukos Kralları'ndan ya da kraliyet ailesine mensup kişilerden almıştır. Maiandros Irmağı üzerinde kurulan bu kentlerden ikisi Antiokheia adını taşımıştır.³⁷ Maiandros Antiokheiası olarak da adlandırılan kent, bu ırmağın havzasında yer almıştır (Har.2). Antiokheia kenti Morsynos (Dandalaz) Nehri'nin Maiandros Nehri'ne karıştığı noktada, bu nehrin güney kıyısında, günümüz Aydın ili Nazilli ilçesinin yaklaşık 20 kilometre doğusunda yer almıştır. Kentin denizden yüksekliği 167 metre olan bir tepe üzerine (Asartepe-Azmaç Mevki) kurulduğu bilinmektedir.³⁸ Kentin kuruluşuyla ilgili olarak Antikçağ yazarlarından Stephanos Byzantios aktarımlarda bulunmuş ve kentin Seleukos'un oğlu Antiokhos tarafından kurulduğunu söylemiştir. Ancak bahsi geçen Antiokhos'un Antiokhos I Soter ya da Antiokhos III Megas olduğu düşünülmüştür. Antiokhos I Soter'in Karia Bölgesi'nde yoğun bir kolonizasyon faaliyetinde bulunduğu bilinmektedir. Bu nedenle kentin, adı geçen kral tarafından kolonileştirildiği düşünülmüştür. Bu durum kentin verimli topraklara sahip olmasından kaynaklanmıştır.³⁹ Seleukoslar'ın kraliye kolonilerinden biri olan bu kent Roma Devri'nde de varlığını sürdürmüştür.⁴⁰

4. Antiokheia Alabanda

Maiandros ırmağı havzasında kurulmuş olan Antiokheia Alabanda, (Har.2) Karia'da Çine Çayı'nın (Marsyas) batı kıyısında yer almıştır. Bu bağlamda Alabanda, günümüz Aydın ilinin Çine ilçesine bağlı Araphisar (Doğanyurt) köyüne lokalize edilmiştir. Marsyas kıyısındaki Antiokheia kurulmadan önce burada Alabanda adıyla bilinen bir kent bulunmuştur.⁴¹

Antiokheia Alabanda'nın Seleukos Kralı Antiokhos II Theos ya da Seleukos Kralı Antiokhos III Megas tarafından kurulduğu isminin de Antiokheia olarak değiştirildiği düşünülmüştür. Bazı kaynaklarda Antiokhos III Megas'ın kenti onurlandırarak adını şehre verdiğinden bahsedilmiş ve M.Ö. 2. yüzyıl başlarında Alabanda'nın ismi bir süre "Khrysaoreonlular'ın (Karia

³⁷ Kaya, 2000: 122.

³⁸ Söner, 2017: 140.

³⁹ Cohen, 1995: 250; Sarılar, 2012: 23-24. Ayrıca Antiokhos I Soter'in kurmuş olduğu ve adının yine Antiokheia olarak anıldığı kolonilerden biri de günümüz Çanakkale İli Bayramiç İlçesi'nde Çaldağ Köyü'ne lokalize edilen Kebren kenti olmuştur. Akalın, 2003: 4. Bölge, Hellespontes'in (Çanakkale Boğazı) kontrol altına alınması ve Seleukoslar'ın Makedonya ile Yunanistan'a geçmeleri açısından stratejik bir önem taşımıştır. Ayrıca Seleukoslar'ın Kebren kentini koloni olarak seçmelerinde kentteki Skamandros (Karamenderes) Nehri önemli bir rol oynamıştır. Dahası kent, hammadde ve yer altı kaynakları açısından da zengindir. Bu nedenle Seleukoslar bölgedeki hakimiyetlerini korumak ve sağlamlaştırmak adına Kebren kentini koloni haline getirerek Antiokheia adını vermişlerdir. Kentin adının Antiokheia olarak değişmesi ise nüvizmatik kaynaklar aracılığıyla öğrenilmiştir. Cohen, 1995: 148-151; Sarılar, 2012: 108; Akalın, 2003: 12.

⁴⁰ Kentin Roma dönemi hakkında detaylı bilgi için bkz. Barnes- Whittow, 1998: 17; Söner, 2017: 145-147.

⁴¹ Kaya, 2000: 126.

Bölgesi'ndeki köylerden oluşturulmuş birlik) Antiokheiası⁴² olarak da anılmıştır. Ancak M.Ö. 190 yılında gerçekleşen, Seleukos Kralı Antiokhos III Megas ve Roma arasında yapılan Magnesia Savaşı'ndan sonra birçok kente özgürlük verilmiş ve bunların arasında Antiokheia'da da yer alarak eski adı olan Alabanda'yı yeniden kullanmaya başlamıştır.⁴³

Strabon Antiokheia Alabanda'nın ekonomik ve kültürel yönden zenginliğine ve refah seviyesine ilişkin aktarımlarda bulunmuştur.⁴⁴ Bu aktarımlar Alabanda Territoriumu'ndaki arkeolojik buluntular, kentin verimli topraklara sahip olduğunu ve çevresindeki doğal kaynaklardan yararlandığını göstererek desteklenebilmiştir. Bunun yanı sıra maden yataklarına sahip olan bölge antik dönem süresince kent halkının ekonomik gücünü sağlamış kentte ulaşılan bu refah düzeyi Roma İmparatorluğu döneminde de varlığını korumuştur.⁴⁵

5. Antiokheia ad Kydnum

Kilikya Bölgesi'nde⁴⁶ bulunan "Kydnos Antiokheiası" ya da "Tarsos" (Mersin) olarak da adlandırılan kentin kuzeyinde Toros Dağları, güneyinde Akdeniz, doğusunda ise, Saros/Sarum Antiokheiası ve Pyramos Seleukeiası bulunmuştur (Har.3). Antiokheia ad Kydnum, içinden geçen Kydnos Nehri (Berdan Çayı) sayesinde verimli topraklara kavuşmuştur. Ayrıca bir liman kenti olması ticari üstünlüğünü ve stratejik olarak önemini arttırmıştır. Doğu ve Batı'dan gelen yolların kesiştiği noktada yer alan Antiokheia ad Kydnum Mezopotamya'ya açılan bir kapı niteliği taşımıştır.⁴⁷ Kilikya Bölgesi'nde Hellenistik Dönem ile birlikte artan nüfus yoğunluğuna bağlı olarak kentleşme süreci hızlanmış ve imar faaliyetlerinde de bir artış görülmüştür.⁴⁸

Seleukoslar zamanında kentin kimin tarafından koloni haline getirilmiş olduğu tam olarak bilinmemektedir. Tarsos olarak bilinen kentin ismi ise, Antiokhos IV Epiphanes⁴⁹ tarafından Kydnos Antiokheiası olarak değiştirilmiştir.⁵⁰ Kentin Seleukos hakimiyetinden çıkması ise Antiokhos IV Epiphanes'in ölümünün ardından gerçekleşmiştir. Bu bağlamda kralın ölümüyle birlikte meydana gelen kargaşadan faydalanan bazı kentler kendi paralarını basarak otonom özelliklerine yeniden kavuşmuş ve bu kentlerden biri de Antiokheia ad Kydnum olmuştur. Kent, kendi adına para basmanın yanı sıra Seleukoslar'ın kendilerine verdiği isimlerini değiştirerek yerel adlarını

⁴² Kentin bu isimle sikkeler basmış olduğu bilinmektedir. Morkholm, 2000: 157.

⁴³ Cohen, 1995: 248-250; Sarılar, 2012: 20-21.

⁴⁴ Strabon, XIV: 2.13.

⁴⁵ Akkurnaz, 2018: 303-313.

⁴⁶ Hellenistik Dönem ve özellikle Seleukos Krallığı'nın bu bölgede yapmış olduğu faaliyetler için ayrıca bkz. Tempesta, 2013: 26-41.

⁴⁷ Sarılar, 2012: 45.

⁴⁸ Ramsay, 2000: 11; Kaplan, 2016: 329.

⁴⁹ Antiokhos IV Epiphanes tarafından kurulmuş olduğu düşünülen Antiokheia in Pieria'nın lokalizasyonu tam olarak belirlenememiştir. Kentin Fenike kenti Arados ya da Issos Körfezi'nin güney kıyısındaki günümüz Arsuz (Rhosos/Arosos) olarak kayıtlara geçtiği ancak bu iki yerleşim yerinin sık sık karıştırıldığı bu anlamda kent ile ilgili yazılı ve arkeolojik kaynakların yetersizliğinden dolayı net bir bilgiye ulaşılamadığı anlaşılmıştır. Cohen, 2006: 79-80.

⁵⁰ Sarılar, 2012: 45.

yani Tarsos'u kullanmaya başlamıştır.⁵¹ Kent, Roma döneminde de hem mimari, hem de ticari açıdan önemini korumuştur.⁵²

6. Antiokheia ad Sarum

“Saros Antiokheiası” (Adana) olarak da adlandırılan kent, (Har.3) Kilikya'nın Ovalık kısmında yer almış Saros (Seyhan) Nehri'nin bulunduğu alanın Hellenistik dönemdeki adı olarak kullanılmıştır. Saros Nehri Antiokheia'nın verimli topraklara sahip olmasını sağlamış ve gelişmesine de yardımcı olmuştur. Antiokheia Seleukoslar zamanında koloni haline getirilmiştir. Ancak kent yeniden kurulmamış Antiokhos IV Epiphanes sadece şehrin ismini değiştirmiştir. Ayrıca kral Ovalık Kilikya'daki kentlerin isimlerini değiştirerek, kent ile krallık arasında bir bağ kurmaya çalışmıştır. Bu durum Seleukoslar'ın Kilikya bölgesini ellerinde tutabilmek ve kentlerle aralarında olan bağları güçlendirmek için uyguladıkları bir siyaset olarak değerlendirilmiştir.⁵³

7. Pyramos Antiokheiası

“Mallos” (Mopsuestia/Misis, Adana/Yakapınar) olarak da adlandırılan kent, Pyramos (Ceyhan) Nehri üzerinde kurulmuştur (Har.3). Kentin adının kim tarafından konulduğu ve ne zaman Antiokheia olarak değiştirildiği tartışılmıştır. Kilikya Bölgesi'nin M.Ö. 3. yüzyılın ortalarından M.Ö. 197 yılına kadar Ptolemaioslar'ın egemenliği altında olması kentin isminin değiştirilmesinin ve koloni haline getirilmesinin bu tarihten daha geç bir dönemde gerçekleştiğini göstermiştir.⁵⁴ Bu anlamda Antiokhos IV Epiphanes Dönemi'nde kentin adının “Pyramos Kıyısındaki Antiokheia” olarak değiştirildiği düşünülmüştür. Kentte ele geçen nümizmatik belgelerde de Antiokhos IV Epiphanes'in adı geçmiştir.⁵⁵ Aynı zamanda bu kentin Seleukos kolonisi haline getirildiği anlaşılmıştır.⁵⁶ M.Ö. 5. yüzyıldan itibaren kendi adıyla sikke basmaya başlayan kentteki M.Ö. 5. ve 4. yüzyıllara ait erken dönem sikkelerinde Yunanca ve Aramice “Mallos” isminin kısaltması olarak *MAL* ve *MAP (MP)* tanımlamalarının kullanıldığı görülmüştür. Antiokhos IV Epiphanes'in kısa süreli isim değişikliğinin dışında kent, Roma İmparatorluğu'nun bölgedeki hakimiyetinin sona erdiği M.S. 260 yılına kadar kendi ismini korumuştur.⁵⁷

SONUÇ

Büyük İskender İmparatorluğu'nun Doğu coğrafyasında hüküm süren Seleukoslar'ın, hakimiyetlerini sağlamlaştırma doğrultusunda Hellenleştirme politikası uyguladığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda başta krali merkez Antiokheia'da imar faaliyetleri gerçekleştirilmiş, kent Yunan kurumlarıyla

⁵¹ Jones, 1937: 200; Topdal, 2007: 25-26.

⁵² Salmeri, 2003: 280.

⁵³ Tscherikower, 1927: 40; Cohen, 1995: 362; Sarılar, 2012: 50-51.

⁵⁴ Cohen, 1995: 360. Kentin adı, lokalizasyonu ve tarihsel gelişimi hakkında detaylı bilgi için bkz. Durukan, 2017.

⁵⁵ Sarılar, 2012: 48-49.

⁵⁶ Sayar 1999, 200; Bardakçı, 2017: 58.

⁵⁷ Beşaltı, 2016: 35.

donatılmış ve devletin kültür merkezi haline getirilmiştir. Aynı zamanda kralların Antiokheia'ya bağlı olarak bir isim politikası benimsediği, kent ile krallık arasında bir bağ kurma girişiminde buldukları da saptanmıştır. Bu noktada başta kurucu kral Seleukos I Nikator on altı tane Antiokheia kenti inşa etmiştir. Seleukos I Nikator'dan sonra da diğer Seleukos krallarının Antiokheia adında şehirler kurdukları tespit edilmiştir. Bu kentler Hellenistik yapı çerçevesinde oluşturulmaya çalışılmış aynı zamanda herhangi bir isim karışıklığı yaşanmaması adına yakınlarındaki bir nehir, dağ ya da bir köy ismiyle anılmıştır. Seleukos krallarınca bu kentlerin bazıları ihtiyaç doğrultusunda kolonileştirilmiştir. Kralların koloni faaliyetleri çerçevesinde arazileri daha verimli hale getirerek hem ekonomik, hem de siyasi açıdan güçlenme hedefledikleri anlaşılmıştır. Bu hedefin uygulanış pratiğinde kentlerin adlandırılması Hellenistik Krallıklarca ayrıca önemsenmiş özellikle Antiokheia adı verilen kentler gerek mimari gerekse de kültürel çerçevede birbirlerine benzetilmeye çalışılmış ve Hellen kültürünün temsilcileri haline getirilmiştir. Krali merkez Antiokheia ve bu merkeze bağlı Antiokheia adlı kentlerin aynı adı taşımasının yanı sıra Hellenistik kültürün mimari açıdan yansıtıldığı ve buna bağlı olarak kentleşme açısından Hellen kültür ve ticaret kolonileri olarak değerlendirildikleri sonucuna varılmıştır.

Seleukos Krallığı'ndan sonra Roma İmparatorluğu zamanında da kentlerin varlığını koruduğu ve Roma Kralları'nın da bu kentlerde faaliyetlerde buldukları gözlemlenmiştir. Bu bağlamda kentlerin hem stratejik noktalarda kurulmaları, hem de verimli topraklara sahip olmaları Seleukos Krallığı'ndan sonra da önemlerini korumaya devam ettirdiklerini göstermiştir.

KAYNAKÇA

- AKALIN, A. G., 2003. "Troas Synoikisis'i", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 33/21, ss. 1-16.
- AKALIN, A. G., 2006. "Hellenleştirmede Bir Yerleşim Ögesi: Katoikia", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 39/25, ss. 65-74.
- AKKURNAZ, S., 2018. "Sikkeler Işığında Alabanda'nın Siyasi ve Kültürel Tarihi'ne Kısa Bir Bakış", *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/5, ss. 298-324.
- AKTAŞ, M., 2006. *Pisidia Antiocheia'sı Kent Sikkeleri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- ALBAYRAK, Y., 2016. "Edessa'da Paganizm ve Hıristiyanlık", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 32, ss. 316-324.
- AUSTIN, M., 2006. *The Hellenistic World from Alexander to the Roman Conquest*, Second Edition, Cambridge University Press.
- BARDAKÇI, K., 2017. *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Kilikia Bölgesi İle Lykaonia Bölgesi Arasındaki İlişkiler*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- BARNES, H. – WHITTOW, M., 1998. "Medieval Castles: Antioch on the Maeander", *Anatolian Archaeology*, 4, ss. 17-18.
- BEŞALTI, K., 2016. "Magarsus ve Mallos İlişkisi Hakkında Bir Değerlendirme", *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 2/2, ss. 32-38.
- BILLOWS, R. A., 1997. *Antigonos the One-Eyed and the Creation of the Hellenistic State*, University of California Press.
- BİNGÖL, O. – KÖKDEMİR, G., 2012. "Menderes Magnesia'sı (Magnesia Ad Maeandrum) (1984-2010)", *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 75. Yıl Armağanı, Arkeoloji Bölümü Tarihçesi ve Kazıları, Anadolu/Anatolia Ek Dizi*, III.2, Ed.: Orhan Bingöl-Aliye Öztan-Harun Taşkıran, Ankara, ss. 391-404.
- CHRISTENSEN-ERNST, J., 2012. *Antioch on the Orontes: A History and a Guide*, Hamilton Books.
- COHEN, G. M., 1978. *Seleucid Colonies*, Wiesbaden.
- COHEN, G. M., 1995. *The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands, and Asia Minor*, University of California Press.
- COHEN, G. M., 2006. *The Hellenistic Settlements In Syria, The Red Sea Basin, and North Africa*, University of California Press.
- COHEN, G. M., 2013. *The Hellenistic Settlements in the East from Armenia and Mesopotamia to Bactria and India*, University of California Press.
- DİNÇ, Y. – ÜÇEÇAM KARAGEL, D. , 2017. "Antakya Şehrinin Kuruluşu ve Mekansal Gelişimi", *Türkiye Coğrafyası Araştırmaları Prof. Dr. Mesut Elibüyük'e Armağan*, Ed.: Ferhat Arslan, Pegem Akademi, Ankara, ss. 571-596.

- DOWNEY, G., 1961. *History Of Antioch in Syria From Seleucus to the Arab Conquest*, Princeton University Press.
- DOWNEY, G., 1963. *Ancient Antioch*, Princeton University Press.
- DURUKAN, M., 2017. “Yeni Veriler Işığında Mallos, Magarsos ve Antiokheia Ad Pyramos Problemi”, *OLBA XXV*, ss. 345-380.
- GÖKHAN, İ., 2014. “Roma ve Bizans Dönemlerinde Germanicia (Maraş)”, *Cappadocia Journal of History and Social Sciences*, Vol. 2, ss. 76-87.
- GRAINGER, J. D., 1990. *Seleukos Nikator –Constructing a Hellenistic Kingdom*, by Routledge.
- HARRAK, A., 1992. “The Ancient Name of Edessa”, *Journal of Near Eastern Studies*, Vol. 51, No. 3, ss. 209-214.
- İPLİKÇİOĞLU, B., 1997. *Eskibatu Tarihi-I*, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İPLİKÇİOĞLU, B., 2007. *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- JONES, A. H. M., 1937. *The Cities of the Eastern Roman Provinces*, Oxford University Press.
- KAPLAN, A., 2016. “Antikçağ’da Denizcilik-İskenderun Körfezi Limanlarının Mimari Yapıları ve Deniz Ticaretine, Kültürel, Siyasi Hayata Etkileri”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4/33, ss. 325-336.
- KARAMUT, İ., 1987. *Pisidia Antiokheia’sı Heykeltraşlığı*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.
- KAŞKA, G., 2017. “Pisidia Antiokheia’sında Hristyanlık”, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 41, ss. 21-33.
- KAYA, M. A., 2000. “Suriye Krallığı’nın Büyük Menderes Havzasındaki Kolonileri”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 15, ss. 121-136.
- KÖKDEMİR, G., 2015. “Magnesia Ad Maeandrum: 300 Yıllık Araştırma Tarihçesi “1715-2015””, *Anadolu 41*, ss. 159-185.
- KUTER, N. – ERDOĞAN, E., 2006. “Yalvaç, Pisidia Antiocheia Antik Kenti ve Çevresinin Peyzaj Özellikleri ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 1/1, ss. 111-123.
- LEVICK, B., 1967. *Roman Colonies in Southern Asia Minor*, Clarendon Publisher.
- MALALAS, J., 1986. *The Chronicle*, Çev.: E. Jeffreys, M. Jeffreys, R. Scott, University of Melbourne Publication.
- MANSEL, A. M., 2014. *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- MORKHOLM, O., 2000. *Erken Hellenistik Çağ Sikkeleri-Büyük İskender’in tahta çıkışından Apameia Barışı’na kadar (İ.Ö. 336-188)*, Çev.: Oğuz Tekin, Homer Yayınları.

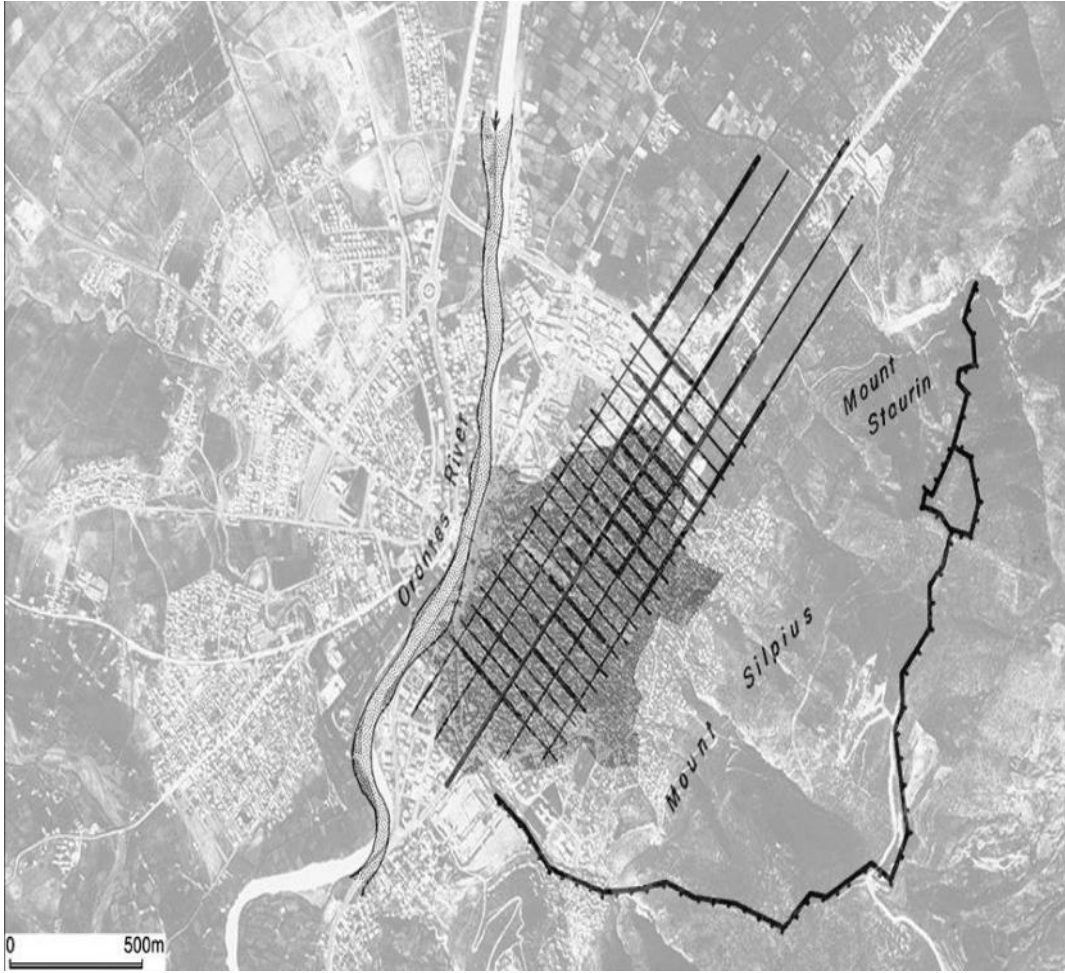
- ÖZHANLI, M., 2008. "Pisidia Antiokheiası Kazıları 2008", *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri 2009-7*, Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul, ss. 70-74.
- ÖZHANLI, M., 2013. "Pisidia Antiokheia Özelinde Roma Dönemi Kent Planlaması", *I. Ulusal Pisidia Araştırmaları Sempozyumu, Pisidia Araştırmaları-I, (05-06.11.2012) Bildiri Kitabı*, Süleyman Demirel Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Merkezi, Isparta, ss. 155-175.
- ÖZSAİT, M., 1985. *Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidya Tarihi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
- PAMİR, H., 2001. "Seleuceia Pieria", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- PAMİR, H., 2009. "Alalakh'dan Antiokheia'ya Hatay'da Kentleşme Süreci", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12/6, ss. 258-288.
- PAMİR, H., 2014. "Antakya Hipodrom ve Çevresi Kazısı", *Hatay Arkeolojik Kazı ve Araştırmaları*, Ed.: Aynur Özfirat-Çilem Uygun, Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınları, no.50, Antakya, ss. 251-274.
- POMEROY, S. B. – BURSTEIN, S. M. – DONLAN, W. – TOLBERT ROBERTS, J., 2004. *A Brief History of Ancient Greece: Politics, Society and Culture*, Oxford University Press.
- RAMSAY, W. M., 2000. *Tarsos. Aziz Pavlus'un Kenti*, Çev.: Levent Zoroğlu, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- SALMERI, G., 2003. "Processes of Hellenization in Cilicia", *Olba VIII*, ss. 265-293.
- SARILAR, M., 2012. *Küçükasya'daki Seleukos Kolonileri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- SARILAR, M., 2014. "Küçük Asya'da I. Antiokhos (Soter) Dönemi'nde Seleukos Kolonileri", *Eskiçağ Yazıları 6*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, ss. 159-190.
- SARILAR ÖZDEMİR, M., 2015. "Pisidia, Pamphylia ve Kilikia Bölgelerindeki Seleukos Kolonileri", *Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması II: Anadolu Akdenizi Sempozyumu, (4-7 Kasım 2015) Bildiri Kitabı*, AKMED, Antalya, ss. 663-684.
- SAUVAGET, J., 1934. "Le Plan De Laodiceé-sur-Mer", *Bulletin d'Etudes Orientales*, 4, ss. 81-114.
- SAYAR, M. H., 1994. "Antik Kilikia'da Şehirleşme", *Türk Tarih Kurumu Kongresi XII/I, (12-16 Eylül 1994)*, Ankara, ss. 193-216.
- SÉVILLE, I. D., 2004. *Étymologies - Livre 15: Les Constructions et les Terres*, Ed.: Jean-Yves Guillaumin, Pierre Monat, Presses Universitaires de Franche-Comté.
- SHERWIN WHITE, S. – KUHORT, A., 1993. *From Samarkhand to Sardis: A new approach to the Seleucid empire*, University of California Press.

- SÖNER, H., 2017. "Antiocheia ad Maeandrum Antik Kenti", *Humanitas*, 5/9, ss. 139-153.
- STRABON, 1987. *Geographika*, Çev.: Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- STROOTMAN, R., 2014. *Courts and Elites in the Hellenistic Empires: The Near East After the Achaemenids, c. 330 to 30 BCE*, Edinburgh University Press.
- TAŞDÖNER ÖZCAN, K., 2015. "Hellenistik Dönemin Küçük Bir Krallığı: Kommagene", *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 13, ss. 97-118.
- TAŞLIALAN, M., 1997. *Yalvaç Pisidia Antiocheia*, İstanbul.
- TAŞLIALAN, M., 1999. "Pisidia Antiocheia'sının Tarihçesi", *I. Uluslararası Pisidia Antiocheia Sempozyumu (2-4 Temmuz 1997) Bildiriler Kitabı*, Kocaeli Gazetecilik ve Yayın, ss. 5-19.
- TEMİZKAN, M., 2017. *Seleukoslar Döneminde Antiocheia (Antakya)*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay.
- TEMPESTA, C., 2013. "Central and local Powers in Hellenistic Rough Cilicia", *New Archaeological and Historical Approaches*, Ed.: Michael C. Hoff-Rhys F. Townsend, Oxford, ss. 26-41.
- TEXIER, C., 2002. *Küçük Asya*, Çev.: Ali Suat, C. III, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı Yayınları.
- THONEMANN, P., 2016. *The Hellenistic Age*, Oxford University Press.
- TOPDAL, E., 2007. *Kilikia Eyaleti: Kentler ve Roma Yönetimi*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- TSCHERIKOWER, V., 1927. *Die hellenistischen Stadtegründungen von Alexander dem Grossen bis auf die Römerzeit*, Philologus. Supplemente, 19, Leipzig .
- ÜRKMEZ, Ö., 2014. "Eski Çağ'da Maraş ya da Margaşti Germanicia", *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2/11, ss. 67-95.
- ÜRKMEZ, Ö., 2016. "Antiochia ad Taurum; Antiochus IV; Astuwaramanza", *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, no. 145, Ed.: İbrahim Solak, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş, ss. 307- 355.
- YILDIRIM, N., 2017. "Asi Nehri'nin Adı Üzerine Bir İnceleme", *Archivum Anatolicum (ArAn)*, 11/2, ss. 77-88.
- YILDIRIM, N., 2018. "Antiocheia'dan Antakya'ya Bir Kent Adının Serüveni Üzerine Analizler", *Cappadocia Journal of History and Social Sciences*, Vol. 10, ss. 150-162.
- YILDIRIM, N. – ÖZKAYA DUMAN, O., 2018. "An Analytic Study on The Historical Development of Colonialism in International Relations", *Migration, Politics, Violence and Woman's Studies*, Ed.: Leyla Aydemir, Hamburg, ss. 407-424.

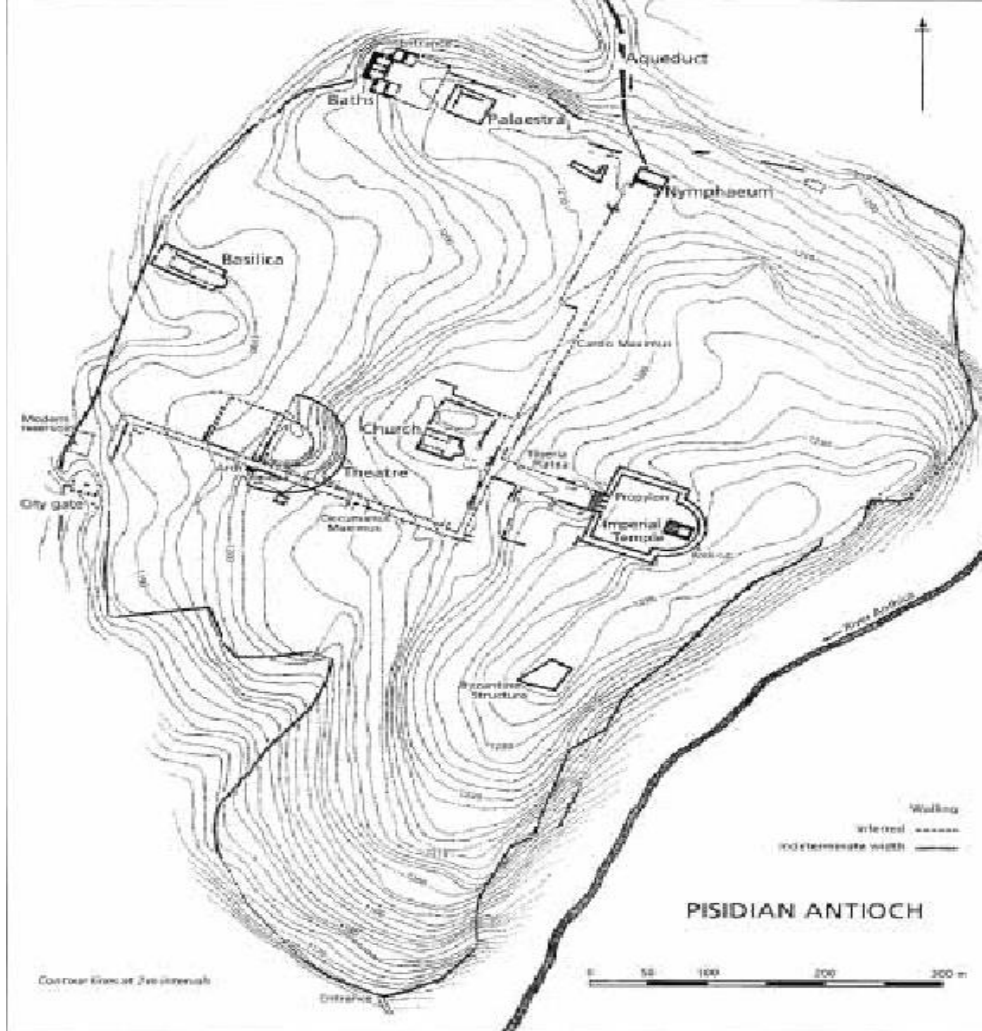
YİĞİTPAŞA, D., 2016a. *Doğu Anadolu Geç Demir Çağı Kültürü*, Gece Kitaplığı.

YİĞİTPAŞA, D., 2016b. "Cultural Change In The Post-Urartian, Median And Achaemenid Periods Of Eastern Anatolia", *Amisos*, 1/1, s. 87-106.

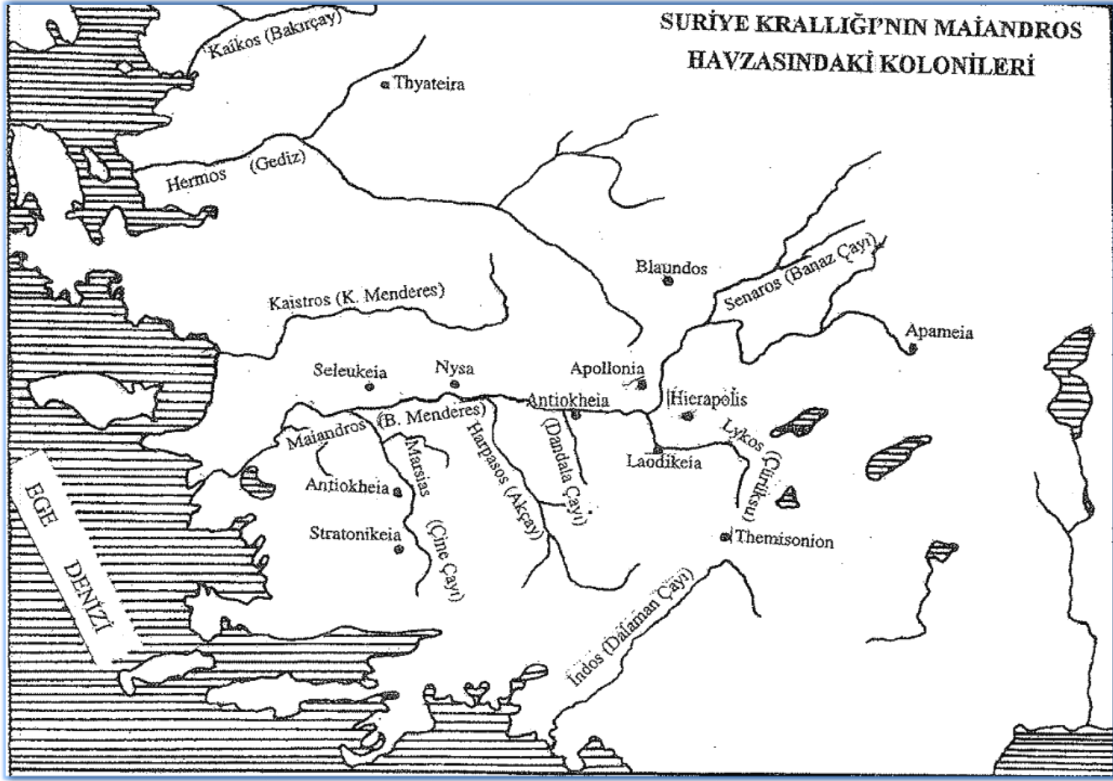

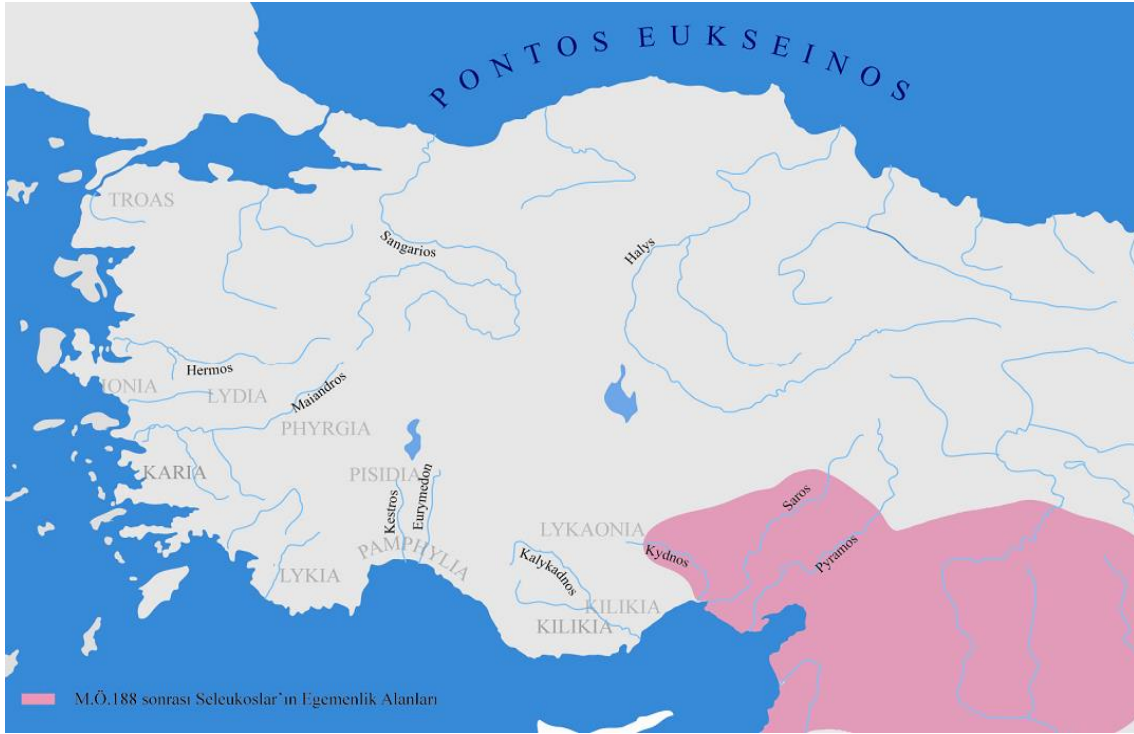
Res.1 Antiokheia ad Orontem-Izgara Plan. Sauvaget, 1934; Temizkan, 2017.

Har.1 Pisidia Antiokheia'sı Kent Planı Özhanlı, 2008.

Har.2 Antiokheia Meandrum ve Antiokheia Alabanda. Kaya, 2000.

Har.3 Antiokheia ad Kydnium, Antiokheia ad Sarum ve Pyramos Antiokheiası. Sarılar, 2012.